

GEWONE ZITTING 2023-2024

23 APRIL 2024

**BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
PARLEMENT**

VOORSTEL VAN ORDONNANTIE

**tot wijziging van artikel 12bis van de
Nieuwe Gemeentewet om de inclusie van
personen met een verstandelijke handicap
bij de uitoefening van gemeentelijke
mandaten te verzekeren**

VERSLAG

uitgebracht namens de commissie
voor de Binnenlandse Zaken

door mevrouw Fadila LAANAN (FR)

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen:

Vaste leden: De heren Marc-Jean Ghysseles, Jamal Ikazban, mevr. Fadila Laanan, mevr. Aurélie Czekalski, de heer Vincent De Wolf, mevr. Dominique Dufourny, de heren Ahmed Mouhssin, John Pitseys, Hicham Talhi, mevr. Leila Lahssaini, de heer Emmanuel De Bock, mevr. Els Rochette, de heren Mathias Vanden Borre, Guy Vanhengel.

Plaatsvervangers: Mevr. Leila Agic, mevr. Marie Lecocq.

Andere leden: Mme Laurence Willemse, M. Bruno Bauwens, Mme Joëlle Maison.

Zie:

Stuk van het parlement:

A-862/1 – 2023/2024 : Voorstel van ordonnantie.

SESSION ORDINAIRE 2023-2024

23 AVRIL 2024

**PARLEMENT DE LA RÉGION DE
BRUXELLES-CAPITALE**

PROPOSITION D'ORDONNANCE

**modifiant l'article 12bis de la Nouvelle loi
communale afin d'assurer l'inclusion des
personnes atteintes d'un handicap
intellectuel dans l'exercice de mandats
communaux**

RAPPORT

fait au nom de la commission
des Affaires intérieures

par Mme Fadila LAANAN (FR)

Ont participé aux travaux de la commission :

Membres effectifs : MM. Marc-Jean Ghysseles, Jamal Ikazban, Mme Fadila Laanan, Mme Aurélie Czekalski, M. Vincent De Wolf, Mme Dominique Dufourny, MM. Ahmed Mouhssin, John Pitseys, Hicham Talhi, Mme Leila Lahssaini, M. Emmanuel De Bock, Mme Els Rochette, MM. Mathias Vanden Borre, Guy Vanhengel.

Membres suppléants: Mme Leila Agic, Mme Marie Lecocq.

Autres membres: Mme Laurence Willemse, M. Bruno Bauwens, Mme Joëlle Maison.

Voir:

Document du Parlement:

A-862/1 – 2023/2024: Proposition d'ordonnance.

I. Inleidende uiteenzetting van de heer Ahmed Mouhssin, eerste indiener van het voorstel

De heer Ahmed Mouhssin zegt dat het voorstel, dat hij samen met de heer Ikazban indient, in lijn ligt met wat minister Clerfayt eerder heeft gedaan en ook past in de algemene context van inclusie van personen met een handicap. Vandaag de dag wordt hun deelname aan de werkomgeving van de verenigingssector als volkomen normaal beschouwd. Tevens wordt echter erkend dat zij ook hun plaats hebben op politiek niveau. De recente verkiezing van een parlementslid met het syndroom van Down in Catalonië is een belangrijke herinnering aan het feit dat de wet personen met een verstandelijke beperking toestaat om volksvertegenwoordigers te zijn.

Bovendien werd bij de recente wijziging van de Belgische Grondwet artikel 22 ter ingevoerd, waarin staat dat elke persoon met een handicap het recht heeft op volledige inclusie in de maatschappij, inclusief het recht op redelijke aanpassingen.

In 2022 werd artikel 12 bis van de Nieuwe Gemeentewet in deze commissie gewijzigd om de bijstand uit te breiden tot gemeenteraadsleden met een visuele of een auditieve beperking, of met een beperking van de bovenste ledematen. De spreker herinnert eraan dat hij destijds tijdens de debatten had benadrukt dat hij het jammer vond dat het aspect van de verstandelijke handicap niet aan de orde was gekomen. Dit voorstel corrigeert dat. Bij de volgende gemeenteraadsverkiezingen zal het feit dat deze hulp mogelijk is, ongetwijfeld een aantal personen met een verstandelijke beperking in staat stellen om te overwegen zich kandidaat te stellen op de gemeentelijke lijsten.

II. Toevoeging van medeondertekenaars

Mevrouw Aurélie CZEKALSKI, mevrouw Leila LAHSSAINI, mevrouw Joëlle MAISON en mevrouw Els ROCHETTE geven aan het voorstel van ordonnantie mede te ondertekenen.

III. Algemene bespreking

De heer Jamal Ikazban voelt zich vereerd dat hij samen met de heer Ahmed Mouhssin dit voorstel van ordonnantie aan de commissie mag voorleggen.

Hij stelt vast dat, nu de verkiezingen met rasse schreden naderen, personen met een verstandelijke beperking of psychische stoornis niet worden aangemoedigd om te gaan stemmen, gezien de vooroordelen en de vele obstakels op hun pad. Er is duidelijk een gebrek aan campagnes en toegankelijke informatie over de manier waarop deze personen kunnen stemmen. Stemmen is nochtans een

I. Exposé introductif de M. Ahmed Mouhssin, premier auteur de la proposition

M. Ahmed Mouhssin indique que la proposition, qu'il dépose avec M. Jamal Ikazban, s'inscrit dans ce qui a été fait précédemment par le ministre Bernard Clerfayt, et dans le contexte général d'inclusion des personnes en situation de handicap. Il est aujourd'hui considéré que leur participation dans le milieu du travail associatif est tout à fait normale. Mais il est également considéré qu'au niveau politique, ces personnes ont également leur place. L'élection récente d'une députée trisomique en Catalogne est un signe fort, qui rappelle que la loi permet aux personnes atteintes d'un handicap intellectuel d'être représentantes du peuple.

De plus, la récente modification de la Constitution belge a introduit l'article 22 *ter*, qui prévoit que chaque personne en situation de handicap a le droit à une pleine inclusion dans la société, y compris le droit à des aménagements raisonnables.

En 2022, l'article 12 *bis* de la Nouvelle loi communale a été modifié dans cette commission pour étendre l'assistance aux conseillers communaux qui ont un handicap soit visuel, soit auditif, soit des membres supérieurs. L'orateur rappelle avoir souligné, à l'époque, dans le cadre des débats, qu'il regrettait que l'aspect du handicap intellectuel ne soit pas abordé. Cette proposition vient corriger cela. Lors des prochaines élections communales, le fait que cette assistance soit possible permettra sans doute à une série de personnes en situation de handicap intellectuel d'envisager de se présenter sur des listes communales.

II. Ajout de cosignataires

Mmes Aurélie CZEKALSKI, Leila LAHSSAINI, Joëlle MAISON et Els ROCHETTE indiquent cosigner la proposition d'ordonnance.

III. Discussion générale

M. Jamal Ikazban indique être honoré de pouvoir présenter cette proposition d'ordonnance, avec M. Ahmed Mouhssin, à la commission.

Il constate, alors que les élections approchent à grands pas, que les personnes avec une déficience intellectuelle ou un trouble psychique ne sont pas encouragées à aller voter, en raison des préjugés et des nombreux obstacles. Il y a clairement un manque de campagnes et d'informations accessibles sur la façon de voter pour ces personnes. Pourtant, le vote est un droit humain protégé par la

mensenrecht dat beschermd wordt door het Verdrag van de Verenigde Naties. Het is belangrijk om dat te handhaven en om de vooroordelen te ontkrachten.

Unia pleit al meerdere jaren voor een harmonisering en een verduidelijking van de regelingen voor de verkiezingen met betrekking tot de mogelijkheid voor personen met een handicap om zich te laten begeleiden in het stembokje. Met de bepalingen die de verschillende verkiezingen regelen, het stemmen op papier of elektronisch, en zichtbare of minder zichtbare handicaps, kunnen de standpunten immers onduidelijk zijn.

Volgens de spreker moeten personen met een handicap de keuze hebben om zich te laten begeleiden door een persoon van hun keuze of om een beroep te doen op de voorzitter van het stembureau. Autonomie begint bij de vrijheid om de nodige bijstand te kunnen kiezen en vragen.

Dit voorstel beoogt verstandelijke handicaps toe te voegen aan de zintuiglijke handicaps, spraakmoeilijkheden en motorische handicaps die grote moeilijkheden veroorzaken om met documenten om te gaan. Deze toevoeging verzekert gelijke erkenning en aangepaste ondersteuning voor alle gemeenteraadsleden met een handicap, van welke aard dan ook, en bevordert zo een inclusieve en billijke deelname aan de gemeenteraden.

Het voorstel betreft een belangrijke maatregel die hij met trots steunt, zelfs buiten het voorstel van ordonnantie dat nu wordt besproken. Het is een nieuwe stap in de richting van veel meer inclusie in de samenleving en leidt vooral tot een denkwijze die iedereen zou moeten aannemen in de instellingen, op het werk, maar ook in ons dagelijks leven.

Mevrouw Aurélie Czekalski benadrukt dat de inclusie van personen met een handicap in alle geledingen van de maatschappij, inclusief de politiek, van cruciaal belang is.

In 2020 werd de hervorming van de Brusselse regering toegejuicht, aangezien dit een eerste erkenning was van bepaalde soorten handicaps die van invloed zouden kunnen zijn op de gemeenteraden, en de opening van een recht op aangepaste ondersteuning voor de betrokkenen. Tijdens de debatten destijds gaf de minister aan dat er geen duidelijke definitie bestond van de handicaps die konden worden opgenomen om de uitoefening van een mandaat als gemeenteraadslid te omkaderen. Bij gebrek daaraan, had hij gekozen voor het in Vlaanderen ingevoerde systeem, dat alleen gericht was op bepaalde soorten handicaps.

Het voorliggende voorstel beoogt deze regeling uit te breiden tot personen met een verstandelijke beperking, in dezelfde inclusieve logica. Dit voorstel ligt in de lijn van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, dat tot doel heeft de belemmeringen weg te nemen die hun volledige en effectieve deelname aan de samenleving op voet van gelijkheid met anderen in de weg kunnen staan, en daartoe de facilitatorconcepten aan te moedigen. Zij vraagt of het mogelijk is om wat meer verduidelijking te krijgen over deze definitie.

Convention des Nations Unies. Il est important de la faire respecter et de déconstruire les préjugés.

Depuis plusieurs années déjà, Unia plaide pour une harmonisation et une clarification des règlements qui organisent les élections, en ce qui concerne la possibilité pour les personnes en situation de handicap de se faire accompagner dans l'isoloir. En effet, entre les dispositions organisant les différentes élections, le vote papier ou électronique, les handicaps visibles ou moins visibles, cela peut créer de la confusion au niveau des diverses positions.

Selon l'orateur, les personnes en situation de handicap doivent avoir la possibilité de se faire accompagner par une personne de leur choix ou de s'en remettre au président du bureau de vote. L'autonomie commence avec la liberté de pouvoir choisir et demander l'assistance nécessaire.

La proposition en discussion vise à ajouter le handicap intellectuel aux handicaps sensoriels, des troubles du langage et des handicaps moteurs qui entraînent des difficultés importantes pour manipuler les documents. Cet ajout assure une reconnaissance égale et une assistance adaptée pour tous les conseillers communaux en situation de handicap, quel qu'il soit, et favorise une participation inclusive et équitable au sein des conseils communaux.

La proposition vise une mesure importante qu'il est fier de porter, même au-delà de la proposition d'ordonnance en discussion. C'est un pas supplémentaire vers beaucoup plus d'inclusion dans la société et, surtout, cette proposition mène à une réflexion que chacun doit adopter dans les institutions, dans le travail, mais aussi dans notre quotidien.

Mme Aurélie Czekalski souligne que la question de l'inclusion des personnes atteintes d'un handicap dans toutes les sphères de la société, en ce compris dans la vie politique, est cruciale.

En 2020, la réforme réalisée par le gouvernement bruxellois avait été saluée, puisqu'il s'agissait d'une première reconnaissance de certaines formes de handicap pouvant toucher les conseils communaux et de l'ouverture d'un droit à une assistance adaptée pour les personnes impactées. À l'occasion des débats intervenus à l'époque, le ministre avait indiqué qu'il n'existait aucune définition claire des handicaps pouvant être reprise pour encadrer l'exercice d'un mandat de conseiller communal. À défaut, il avait opté pour le dispositif mis en place en Flandre, qui visait uniquement certains types de handicap.

La proposition en discussion vise, elle, à élargir ce dispositif aux personnes atteintes d'un handicap intellectuel, et ce dans cette même logique d'inclusion. Cette proposition va dans le sens de la Convention des Nations Unies relative aux droits des personnes handicapées, qui entend lever les barrières pouvant faire obstacle à leur pleine et effective participation à la société, sur la base de l'égalité avec les autres, et encourager les concepts de facilitateur à cette fin. L'oratrice demande un petit peu plus de précisions quant à cette définition.

Ze zegt dat haar fractie deze logica onderschrijft, waarbij elke discriminatie bij de uitoefening van een mandaat als gemeenteraadslid vanwege het type handicap wordt weggelaten. Om die reden wil ze deze tekst medeondertekenen en ze bedankt de indieners van het voorstel.

De heer Mathias Vanden Borre geeft aan dat het vanzelfsprekend is dat personen met een beperking betrokken worden in de samenleving. Hij vraagt aan de indieners van het voorstel welke impact deze maatregel zou hebben op de samenstelling van de gemeenteraden.

Voorts merkt de spreker op dat de diagnosestelling van een verstandelijke handicap een heel proces is dat heel context- en persoonsafhankelijk is. Hij vraagt aan de indieners wat volgens hen de richtlijnen in deze zouden moeten zijn.

Meer algemeen herinnert hij eraan dat een grotere hervorming van de Nieuwe Gemeentewet nodig is, omdat de huidige tekst verouderd en op vele vlakken onleesbaar is. Daar zal echter de nieuwe regering werk van moeten maken.

Mevrouw Joëlle Maison zegt dat DéFI veel aandacht besteedt aan de handicapproblematiek en erg blij is dat artikel 22 ter in onze grondwet is opgenomen. In dat artikel wordt expliciet erkend dat personen met een handicap recht hebben op een volledige integratie in de samenleving en dus op redelijke aanpassingen. Helaas is die gebeurtenis een beetje onopgemerkt gebleven.

De besproken tekst maakt het mogelijk een lijst aan te vullen die tot dusver alleen zintuiglijke handicaps, spraakmoeilijkheden en motorische handicaps bevatte. Nochtans mogen de overheden geen enkel type handicap over het hoofd zien wanneer ze aanpassingen voorstellen.

De spreker wil in het bijzonder de heer Ahmed Mouhssin bedanken voor zijn aandacht voor deze problematiek. Het is met veel enthousiasme en plezier, en ook met een zeker besef van de noodzaak en urgentie, dat haar fractie zich achter dit voorstel schaaft en ervoor zal stemmen.

De heer Ahmed Mouhssin zegt dat hij heeft gehoord dat er veel zaken moeten worden aangepast in de Nieuwe Gemeentewet. Hij wilde dit punt echter onder de aandacht brengen, zodat het met spoed kan worden behandeld vóór de volgende gemeenteraadsverkiezingen. Zonder deze tekst zouden gemeenteraadsliden met een verstandelijke handicap geen bijstand kunnen krijgen.

Hij denkt dat het niet mogelijk is om een preciezere definitie van een verstandelijke handicap te geven, aangezien er een enorme verscheidenheid aan verstandelijke handicaps bestaat. Volgens hem is het overigens niet aan de wetgever om dit te doen. Hij herinnert eraan dat in de Nieuwe Gemeentewet staat dat een arts een attest moet opstellen waarin wordt bevestigd dat de persoon met een handicap persoonlijke bijstand nodig heeft om zijn of haar taak als gemeenteraadslid uit te oefenen.

Elle indique que son groupe souscrit à cette logique qui consiste à effacer toute discrimination à l'exercice d'un mandat de conseiller communal en raison du type de handicap. C'est pour cette raison qu'elle indique souhaiter cosigner ce texte, et elle remercie les auteurs de la proposition.

M. Mathias Vanden Borre admet que les personnes en situation de handicap sont bien entendu impliquées dans la société. Il demande aux auteurs de la proposition quelle serait l'incidence d'une telle sur la composition des conseils communaux.

En outre, l'orateur souligne que le diagnostic d'une déficience intellectuelle constitue tout un processus qui dépend fortement du contexte et de la personne. Il demande aux auteurs quelles devraient être, selon eux, les lignes directrices en la matière.

Plus généralement, il rappelle qu'une réforme plus approfondie de la Nouvelle loi communale est nécessaire, car le texte actuel est obsolète et incompréhensible à de nombreux égards. Mais cette tâche incombera au nouveau gouvernement.

Mme Joëlle Maison indique que DéFI est très attentif à la problématique du handicap et est très satisfait qu'un article 22 ter ait été inséré dans notre loi fondamentale. Cet article reconnaît explicitement le droit des personnes en situation de handicap à une pleine inclusion dans la société, et donc à des aménagements raisonnables. Cet événement est malheureusement un peu passé sous silence.

Le texte en discussion permet de compléter une liste qui était, aujourd'hui, composée des seuls handicaps sensoriels, des troubles de langage ou des handicaps moteurs. Pourtant, les pouvoirs publics ne peuvent omettre un type de handicap dans le cadre des aménagements qu'ils proposent.

L'oratrice remercie particulièrement M. Ahmed Mouhssin d'avoir été attentif à cette problématique. C'est avec beaucoup d'enthousiasme, de plaisir et aussi une certaine conscience de la nécessité et de l'urgence, que son groupe adhère et votera en faveur de cette proposition.

M. Ahmed Mouhssin indique entendre qu'il y a de nombreuses choses à modifier dans la Nouvelle loi communale. Toutefois, il tenait à mettre ce point-ci en avant, afin qu'il puisse être traité en urgence avant les prochaines élections communales. Sans ce texte, les conseillers communaux qui auraient un handicap intellectuel ne pourraient pas bénéficier d'une assistance.

Concernant une définition plus précise du handicap intellectuel, il estime qu'il n'est pas possible de le faire, car il y a une énorme diversité de handicaps intellectuels. Selon lui, il n'appartient d'ailleurs pas au législateur de le faire. Il rappelle qu'il est prévu dans la Nouvelle loi communale qu'un médecin doit rédiger une attestation pour confirmer effectivement que la personne en situation de handicap a besoin d'une assistance personnelle pour accomplir sa mission de conseiller.

IV. Bespreking van de artikelen

Artikel 1

Artikel 1 lokt geen enkele commentaar uit.

Stemming

Artikel 1 wordt aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden.

Artikel 2

Artikel 2 lokt geen enkele commentaar uit.

Stemming

Artikel 2 wordt aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden.

V. Stemming over het geheel van het voorstel van ordonnantie

Het geheel van het voorstel van ordonnantie wordt aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden.

- *Vertrouwen wordt geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van het verslag.*

De rapporteur

De voorzitter

Fadila LAANAN

Guy VANHENGEL

IV. Discussion des articles

Article 1er

L'article 1er ne suscite aucun commentaire.

Vote

L'article 1er est adopté à l'unanimité des 15 membres présents.

Article 2

L'article 2 ne suscite aucun commentaire.

Vote

L'article 2 est adopté à l'unanimité des 15 membres présents.

V. Vote sur l'ensemble de la proposition d'ordonnance

L'ensemble de la proposition d'ordonnance est adopté à l'unanimité des 15 membres présents.

- *Confiance est faite au rapporteur pour la rédaction du rapport.*

Le Rapporteur

Le Président

Fadila LAANAN

Guy VANHENGEL